

Orøposten

Første nummer

2024-02-12

Orøposten

Vores nye netavis?

Forfatter: Kåre Henriksen

Der sker mange spændende, sjove og hyggelige ting på Orø – og der opstår ind i mellem problemer og udfordringer som følge af stormflod, Region Sjællands beslutning om læge og tilsvarende.

Figur 1: Solnedgang over Tuse Næs. Foto: Kåre Henriksen.

På Orø har vi flere gode kommunikationskanaler såsom foreningshjemmesider, facebookgrupper som *For os der bor på Orø*, caféers og andre virksomheders hjemmesider, samtalen med venner og naboer og ikke mindst den almindelige „rygtebørs“.

Trods det er der flere, der ønsker en fælles og uafhængig „nyhedsavis“ med redigerede artikler og rapportager om stort og småt. Lidt som den savnede „Orø Nyt“.

På Lokalforums visionsdag i foråret blev der derfor nedsat en lille, midlertidig arbejdsgruppe, der skulle se på mulighederne for at løbe en net-baseret avis i gang. Gruppen afholdt et offentligt møde i november, hvor de få deltagere tilbød at skrive en artikel til et første nummer, og siden er det lykkedes at få et par mere til at sende et bidrag.

Du sidder nu med den første udgave af *Orøposten*.

Af praktiske grunde vil *Orøposten* udkomme som en hjemmeside.

Fremover må indholdet gerne blive større og bredere med kortere og lidt længere artikler om f.eks.:

- Aktuelle begivenheder og aktiviteter på Orø – eller udenfor øen, hvis det har betydning for os
- Historiske artikler om Orø
- Reportager om foreningers og erhvervslivets aktiviteter
- Idéer til oplevelser i vores skønne natur og stemningsbilleder fra årstiden
- Begivenheder, der kan udfordre vores levevilkår på Orø

Ja, listen kan blive meget længere.

Hovedprincippet er, at artikler og rapportager i *Orøposten* skal være saglige og redigerede.

Hvis *Orøposten* er noget, vi skal have glæde af fremover, skal vi have flere med i arbejdsgruppen. Vi skal have en redaktion, der læser og godkender artikler, prioriterer indhold, vælger fotos mv. Lige nu er redaktionen undertegnede – og det er ikke nok.

Vi har brug for nogen, der skriver artikler og reportager. Det kan være en enkelt gang eller fast til hvert nummer. Og der er brug for hjælp til korrekturlæsning, fotografering mv.

I første omgang er det håbet at udkomme fire gange om året, og I må meget gerne sende indlæg til det kommende nummer. **Deadline er mandag den 15. april.**

Send en mail til kaarehendriksen@gmail.com , hvis du har lyst til at bidrage i større eller mindre omfang. Måske har du et bidrag til næste nummer?

Til slut en lille opfordring: Hvis du kender nogen, der ikke har mulighed for at læse *Orøposten* på nettet, så print en kopi og giv den til vedkommende.

Siden deadline på det første nummer af *Orøposten* har Brugsen tilbudt at trykke nogle eksemplarer, som kan købes i Brugsen for produktionsprisen. På den måde får alle mulighed for at læse *Orøposten*, uanset om man er på internettet eller ikke.

I håb om, at vi sammen kan få gang i og glæde af *Orøposten*

Kåre Hendriksen

Ø-liv som sommerfugl

Om biologisk mangfoldighed på Orø Fællesjord

Forfatter: Anna Agger

Vi kan alle bidrage til at tackle de store udfordringer, vi står overfor i verden i dag, samtidig med at vi dyrker mad på vores landbrugsjorde. På Orø Fællesjord engagerer vi os aktivt i det arbejde.

I denne artikel fokuserer vi på biodiversitet, der kan oversættes til en rigdom af forskelligt liv eller blot biologisk mangfoldighed. Biodiversiteten er truet, fordi der mangler levesteder i agerlandet, når man dyrker jorden på traditionel vis.

i Orø Fællesjord (OFJ) - se kort længere nede på siden.
Foreningen Orø Fællesjord f.m.b.a. (OFJ) blev etableret i juli 2022. Formålet er bl.a. at drive og formidle en permakulturel-, økologisk- og rentabel nødde-, frugt- og bærplantage. Ca. 80 betalende medlemmer, otte jordbrugere/ små virksomheder som har dyrkning eller dyrehold og en tilknyttet landmand som er tovholder. De slåede stier og fællesområde på marken indgår i Orø's trampestier og er åbent for offentligheden, dog med *hund i snor* pga. husdyr og træer (husk at *fjerne* din hunds lorte. Dels er de en smittekilde og dels er de uønskede).

Dilemmaet

Dilemmaet er, at traditionel dyrkning i høj grad fungerer ved hjælp af „orden“. Landmanden har brug for at plante mange ens planter, så hun kan bekæmpe uønskede planter, og slet og ret se, hvor de er!

Biologisk mangfoldighed kan se rodet ud for menneskeøjne, men ikke for sommerfuglen, lærken eller agerhønen. Det handler om at give plads til steder, der ikke er fuldstændig „dresserede“ af menneskehånd. Heldigvis kan selv ganske små arealer være nyttige og give plads til natur og skønne oplevelser.

Principper for at fremme biologisk mangfoldighed

Variation er overskriften. Man kan sige, at en ensartet behandling af jord og planter skaber ensartethed og ikke diversitet. Det handler om skabe variation i:

- **Lys:** Der skal både være lysåbne og skyggefulde steder.
- **Vand:** Der skal både være områder, der er tørre og fugtige/våde områder.
- **Vind:** Både steder med læ og vindudsatte steder.
- **Næring:** Både jord med højt næringsindhold, hvor der f.eks. gødes, og mager jord, hvor f.eks. græsafklip fjernes.
- **Håndtering/ behandling:** af f.eks. hvor der graves, græsses, slås, gødes, og hvor der ikke gør.
- **Hjemmehørende planter:** Det, der kommer af sig selv, er bedre end tilførsel af plantearter.
- **Tid:** Både steder hvor der slås f.eks. med le, græsslåmaskine eller græsses *flere* gange i en sæson. Steder hvor der *ikke* slås græs. Steder hvor der slås én gang hvert andet år, osv.

De *hjemmehørende arter* kan tydeliggøre forskellige natursyn: For hvad siger naboen til, at man giver plads til tidsler, brændenælder, mælkebøtter, engbrandbære, valmuer osv.? Mange unge familier er positive og arrangerer frøindsamling, mens adskillige ældre ryster på hovedet og synes, at det roder, og turisterne tager fotos af „Danish Nature“.

På Orø Fællesjord arbejder vi på at få flest muligt af de insekter, som lever på og af de hjemmehørende arter, til at trives. F.eks. sommerfuglen blodplet, som er grå med en rød plet på vingen, og gerne lægger sine æg på engbrandbæren. En smuk gul stjerneformet blomst, som man siger er giftig for heste. Men vi har ikke planer om at spise planten, kun nyde oplevelsen af blodplets sort- og gulstribede larver, når de gennemgår metamorfose og bliver til sommerfugle.

Hvad gør Orø Fællesjord konkret for biodiversiteten på marken

I sommeren 2023 væltede det frem med selvsåede hjemmehørende blomster i den ca. 10 meter brede rand hele vejen rundt om skovlandbruget. Her har vi hverken jordbearbejdet, på nær en omgang grubning til læbæltet, eller plantet noget udover læbæltet.

Grubning

Når der grubbes, sænkes grubbetænder på 60–90 cm ned i jorden og trækkes igennem jorden for at bryde traktose. Traktose er et sammenpresset lag jord, som rødder og vand ikke kan trænge igennem, skabt under pløjning.

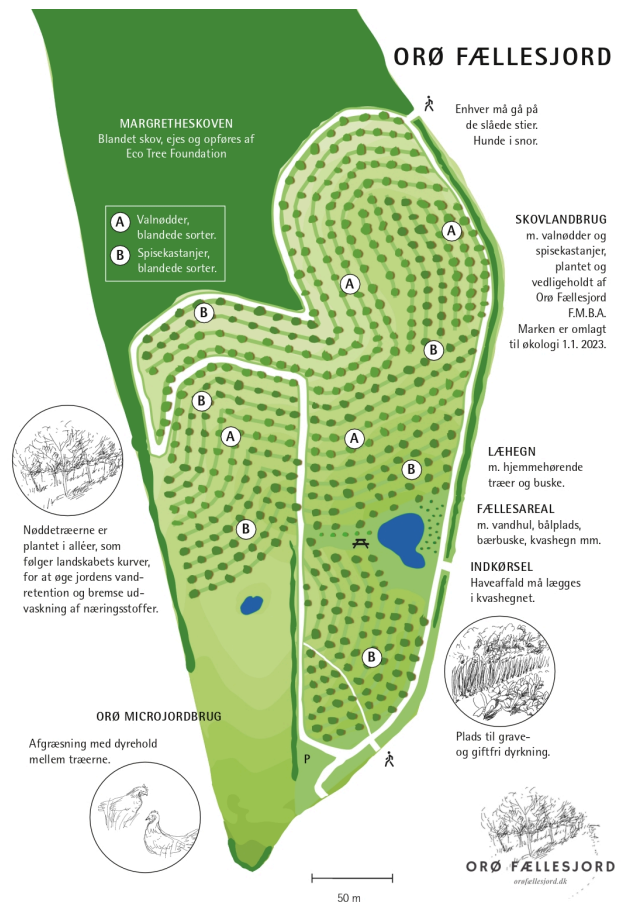
Især fik den hvidmelede gåsefod godt fat på hele marken under tørken i maj–juni. Den får det sværere i år på grund af det insektvenlige bunddække af blandede hjemmehørende urter og græsser, som vi har sået ud. Bunddækket har forskellige typer rødder, der tilfører næring til mikrolivet i jorden på forskellige niveauer.

Hvorfor plante et bunddække, når det er mere gavnligt med naturligt selvsåede planter? Det er en afvejning af behovet for græs og urter til græssende dyr i fødevarereproduktionen, samt rekreative behov. Den selvsåede agerpileurt, agertidsel mv. har plads i rækkerne af træer, hvor vi ikke har bearbejdet jorden.

Spisekastanjer og valnødder kan godt lide læ. De 26 hjemmehørende arter som hvidtjørn, rødæl, hassel, ask, eg, pil, skovæble m.fl., som er plantet i kanten af marken, vil danne læhegn og give plads til det vilde dyreliv. Midt på marken vil der være et vindudsat område, selv når læbælterne er vokset til.

Vi søger i øjeblikket om tilladelse til at grave tre vandhuller i naturlige sænkninger i landskabet. Og vi samarbejder med kommunen om, at vandhullerne skal indgå i beskyttelsen af den grønbrogede tudse på Orø. Den er stærkt truet og findes kun på nogle få af småøerne, heriblandt Orø. Den jord, der graves op, lægges som flade jordvolde omkring vandhullerne og plantes til. På brinkerne er det planen at skabe næringsfattige områder, hvor vi slår med le og fjerner afklip. Kvashegn og stenbunker er gode gemmesteder for tudser og andre småliv. Vandhullerne fyldes med regnvand, som kan anvendes til vanding uden at trække på grundvandsressourcerne.

Kom forbi Orø Fællesjord, nyd naturen i skovlandbruget og efterlad ikke andet end fodaftryk.

Figur 2: Kort over Orø Fællesjord. Illustration: Siri Reiter.

Bæredygtig energi på Orø

Nye muligheder for lokalsamfundet

Forfattere: Birgitte Hoffmann og Siri Reiter

Der var fuldt hus den 14. januar i Forsamlingshusets café, da vi sammen med studerende fra Aalborg Universitet lagde op til dialog om bæredygtig energi på Orø.

Figur 3: Foto: Nanne Nissen.

Syv bachelorstuderende præsenterede muligheder og udfordringer ved at udvikle et energifællesskab på Orø. Herunder fælles varmeløsninger, vedvarende energi og energirenoveringer. Selv om de studerendes analyser er foreløbige, har undersøgelserne peget på en række muligheder for det videre arbejde. Der var stor interesse og mange spørgsmål og input. En central pointe var, at alle på trods af økonomiske ressourcer skal kunne være med. Og at vi skal blive bedre til at udveksle og udvikle vores fælles viden samt inspirere og hjælpe hinanden.

Nye muligheder for lokalsamfund

Energi blev udpeget som et tema på Visionsdagen i marts 2023, og vi blev kontaktpersoner for dette tema. Da det kræver både tid og faglige ressourcer at lave konkrete lokale energiplaner, var det en god mulighed at samarbejde med en gruppe studerende. De var samtidig glade for at lave et projekt, der er interesse for. De studerende har været rundt på øen, lavet interviews med både beboere og eksperter og undersøgt nationale og kommunale energiplaner samt indsamlet konkrete data for det eksisterende energisystem.

Der har tidligere være aktive borgere og initiativer på øen om energiforsyning. Nu er der nye rammer og muligheder: Det presserende behov for CO₂-reduktioner betyder, at alle lokalsamfund må engagere sig i at sikre en bæredygtig udvikling for fremtidige generationer. Og boligernes og andre bygningers energiforbrug er et vigtigt indsatsområde. Desuden er der ny lovgivning, der betyder, at lokalsamfund kan etablere fælles løsninger på tværs af offentlige og private aktører. Holbæk Kommune bakker op om lokale fælles løsninger. Dermed forsvinder nogle af de barrierer, der tidligere har været

for at organisere sig lokalt. Endelig er der nye teknologiske muligheder. Fx er solceller blevet meget billigere, og der er udviklet system-teknologier til fælles varmeløsninger. Tilsammen betyder det, at det er relevant, at vi på Orø tager arbejdet op igen og undersøger mulighederne for bæredygtig energiforsyning og -forbrug på øen. Det kan rumme store fordele for den enkelte familie, for lokalsamfundet og globalt.

Energifællesskab

Den nye lovgivning om Energifællesskaber, der er etableret med baggrund i regulering fra EU, lægger op til, at et lokalsamfund som Orø kan forstås som en enhed, hvor vi kan producere, forbruge og dele egenproduceret energi indbyrdes på fordelagtige måder – før vi „handler“ med omverdenen. Et energifællesskab kan give større forsyningsikkerhed og lavere og mere stabile priser på el og på varme, der er baseret på de forskellige former for varmepumper. Det bliver i stigende grad vigtigt i en tid, hvor globale hændelser skaber usikkerhed om forsyning og priser. Desuden kan det bidrage til at styrke vores lokale fællesskab og engagement og rummer gode muligheder for, at vi på Orø kan skabe grøn turismeudvikling og flere lokale jobs.

Et energifællesskab kræver en grundig planlægning og en samskabende proces, og vi må trække på ressourcer og faglige kompetencer på og uden for øen. Både Energistyrelsen og Andel har puljer, vi kan søge til en første udvikling af konkrete forslag til et energifællesskab på Orø, som vi så senere kan tage stilling til. Region Sjælland kan også være interesserede i at støtte denne udvikling. Det er et stort arbejde, så vi vil gerne vide om der er opbakning til det.

Der er også andre muligheder. Holbæk Kommune har flere støttemuligheder til at udvikle lokale fælles varmeløsninger. I de studerendes undersøgelse af fælles varmemuligheder er Bybjerg umiddelbart det område på øen, hvor dette synes mest oplagt. Der er imidlertid som nævnt ovenfor nye muligheder, hvor også mindre grupper af huse kan samarbejde. Fx om fælles jordvarmesystemer og de såkaldte termonet, der udveksler energi fra forskellige energikilder mellem de deltagende huse og bidrager til både varme og køling.

Det vil være en god idé, hvis de lokale løsninger, vi installerer fremover – både som individuelle husejere og i grupper – kan spille sammen med langsigtede fælles løsninger som energifællesskaber. Derfor er det vigtigt, at vi har et fælles forum for dialog og udveksling af idéer. Det vil vi i energigruppen arbejde videre med.

modeller. Også på dette område er der nye muligheder for lån, finansiering og lokale forretningsmodeller, der kan gøre det muligt og attraktivt for os at investere i renovering og fælles løsninger.

Energigruppen takker for den gode energi og de mange gode input, vi fik på mødet. Vi vil sammen med Lokalforum, Beboerforeningen, Genskabet og Holbæk Kommune arbejde videre med at undersøge og understøtte mulighederne. Vi inviterer alle til at være med.

Orø Kultur- og Forsamlingshus

Foreningernes ø

Forfatter: Birgit Friis Petersen

På Orø har vi, udover otte grundejerforeninger og seks vandværker, omkring 30 foreninger: Kulturforeninger, motionsklubber, historiske foreninger, cykelklubber (både med og uden motor), bådelaug og meget andet.

I denne udgave af Orøposten ser vi på Foreningen Orø Forsamlingshus, der driver forsamlingshuset Orø Kultur- og Forsamlingshus, OKoF.

Figur 4: Foto: Birgit Friis Petersen

Lidt historik

-
- 1907 Orø Forsamlingshus bygges, og Orø Forsamlingshus A/S stiftes. Se boksen „Kampen for Forsamlingshuset“.
 - 1949 Ejerkredsen tilbyder kommunen at købe forsamlingshuset for restgælden. Kommunen overtager huset, der bliver udvidet og færdigombygget.
 - 1994 Nye vedtægter. En valgt bestyrelse får ansvaret for driften på vegne af Holbæk Kommune.
 - 2011 Holbæk Kommune opsiger aftalen om Orø Forsamlingshus per 1. januar 2012. Tilskuddet på kr. 80.000 årligt bortfalder. Kommunens udvendige vedligeholdelsespligt ophører.
 - 2013 I september stiftes Borgerforeningen Orø Forsamlingshus.
 - 2014 Borgerforeningen køber huset af kommunen.
 - 2013-16 Offentlige institutioner og private fonde ansøges om økonomisk støtte til renovering og opdatering af huset. De bevilgede kr. 1,4 mio. bruges bl.a. på et nyt varmeanlæg, solceller på taget, isolering af tag og skråvægge og opdatering af det indvendige.
 - 2015-21 Det delvist renoverede forsamlingshus åbner med ny forpagter. Frem til 2021 er der skiftende forpagtere.
 - 2021-? Foreningen Orø Forsamlingshus beslutter at drive forsamlingshuset, Orø Kultur- og Forsamlingshus, OKoF, videre uden forpagtere. Drift m.v. forestås nu af frivillige. Se længere nede.

Fire fra hoften til formanden

Foreningens formål

Hvad er det vigtigste for dig ift. husets mission, vision og værdier, Axel Petersen?

“At huset bliver brugt. At det er et samlingssted, hvor foreninger holder møder, hvor der afholdes kulturelle arrangementer, og hvor der holdes fester.

Møder Flere og flere foreninger bruger huset til møder, generalforsamlinger m.v.

Bogcafé Bogcaféen har åbent hver mandag fra 15-17. Her mødes folk i alle aldre for at hente og aflevere bøger, få ny inspiration og en god snak. (Se også det særlige afsnit „Børnebiblioteket“.)

Juletræsfest Orø Kultur- og Forsamlingshus, har i to år holdt juletræsfest for øens børn og deres voksne. I 2023 var over 100 tilmeldt, og vi fik en festlig eftermiddag med sang, dans og underholdning. Vi håber at gøre juletræs festen til en fast tradition igen.

Irsk aften Igen i år arrangerer vi en irsk aften med irsk tema: mad, musik og dans. Den irske aften i 2023 var en succes, og vi håber, at årets irske aften bliver lige så munter. (Dato: 24. februar.)”

Medlemmer og frivillige

Hvor mange medlemmer har Foreningen Orø Forsamlingshus/OKoF? Og hvor mange frivillige er tilknyttet?

“Foreningen Orø Forsamlingshus/OKoF har omkring 100 medlemmer. Vi vil gerne have mange flere.

OKoF har mellem 20 og 30 frivillige. Vi sørger selv for stort set alt i huset: Rengøring, vedligehold, madlavning, servering og meget andet.”

Økonomi

Hvordan er økonomien skruet sammen?

“Foreningens Orø Forsamlingshus/OKoF får ingen støtte fra det offentlige – hverken fra Holbæk kommune eller andre instanser.

Derfor er økonomien stort set afhængig af de frivilliges indsats.”

Indtægter

“I de senere år har vores indtægt kommet fra indtjeningen ved arrangementer og udlejning af lokaler til private og offentlige myndigheder til coronavaccinationer og valg. Et mindre beløb stammer fra salg af strøm fra solcellerne.

Nordea-fonden bevilgede for et par år siden en portion penge, der primært går til renovering af den store sal. Både professionelle håndværkere og frivillige er i fuld gang med at gøre salen mere anvendelig, bl.a. ved opsætning af akustikpaneler og bedre belysning.”

Figur 5: Opsætning af akustikpaneler i Forsamlingshusets store sal. Foto: Birgit Friis Petersen

Udgifter

„Ligesom private husholdninger har forsamlingshuset udgifter til bl.a. forsikringer, vand og el, og huset opvarmes med varmepumper. Især den sidste post er stor, da det jo er et gammelt hus, som er bekosteligt at varme op. Derfor er vi nødt til at få vores udgifter dækket, når man fx lejer huset til fester og andet.“

Fremtiden

Hvordan ser din fremtidsvision for Orø Kultur- og Forsamlingshus/OKoF ud?

“Det skal være Øens Hus.

Et hus, som bruges af private til små og store fester og sammenkomster, af foreningerne til møder og generalforsamlinger og af kommunen til valgbehandlinger og lignende. At det bliver et levende hus til gavn for både unge og gamle.”

i Økonomi

Foreningen Orø Forsamlingshus/OKoF er selvfinansierende og får ingen offentlig støtte. Indtægterne stammer hovedsageligt fra frivilligt arbejde i forbindelse med arrangementer m.v.

Figur 6: Bo og Helle Meyer er ofte frivillige ved Forsamlingshusets arrangementer. Foto: Birgit Friis Petersen

i Børnebiblioteket

Efter skolens bibliotek blev nedlagt, og bøgerne blev reddet fra en container i Holbæk, betød en anonym donation i sommeren 2023, at biblioteksgruppen med tidligere skoleleder Mai-Britt Just gik i gang med at skabe et børnebibliotek i forsamlingshuset. Donationer fra forfattere og borgere har siden skabt grundlag for et hyggeligt rum med børnebøger, som også skolen besøger. Biblioteksgruppen ansøger løbende fonde for at supplere både børne- og voksenbiblioteket.

Figur 7: Børnebiblioteket. Foto: Birgit Friis Petersen

Karins bedste minde

I 1954 blev Olivia og Aksel Terkildsen værtsfolk i forsamlingshuset. Karin Nielsen har en erindring fra dengang:

“Vi var mange børn, der nød godt af Aksel og Olivias gæstfrihed, idet vi unger kom ind i privaten og så det spæde TV med dr. Lieberkind og andre dyreprogrammer. Ja, bare det at se på fiskene, inden det rigtige program kom. Mange havde jo ikke fjernsyn på øen før 1960.

Men forsamlingshuset blev brugt. Også fordi der var megen sport om sommeren. Så fjernsynet var mest til om vinteren.”

Ole Nielsens bedste minde

„Efter dronning Margrethe og prins Henriks besøg på Orø i 2013, blev der frem til 2020 afholdt Nytårskur først i januar måned, hvor folk mødte op i festtøj, drak champagne og ønskede hinanden godt nytår, inden man satte sig til bords og fik en 3-retters menu. Under spisningen var der underholdning. Efter spisningen var der mulighed for en svingom. Hvert år var der en kvinde som spillede dronning Margrethe og som var festens midtpunkt, hun skulle selvfølgelig også holde en lille nytårstale.“

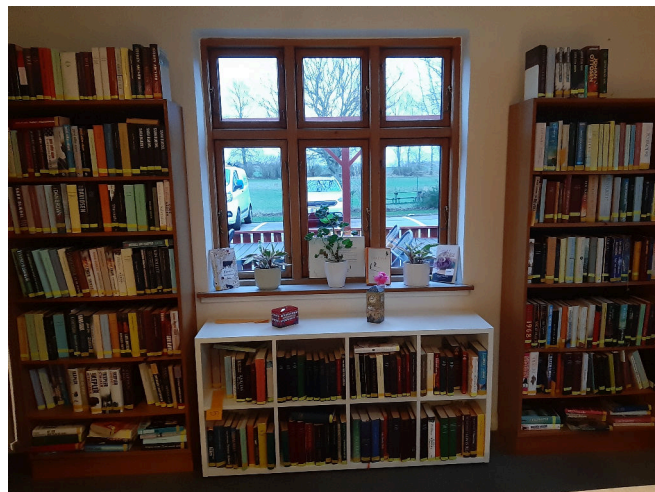
i Kampen for forsamlingshuset

Et let redigeret udsnit af Henrik Larsens lokale beskrivelser. Han blev født i 1890 på Hestebedgård:

Forstanderen på det i 1901 oprettede Optagelsehjem for unge, Ludvig Bech, havde fået en del drenge ud at tjene på øen. De blev hurtigt fanget af kroen, så han ville have et sted, hvor de kunne opholde sig i fritiden: Et forsamlingshus med opholdsstue for ungdommen.

En hjælp i arbejdet fik han straks i daværende lærer i Næsby, Jens Peter Jensen. De indbød i vinteren 1906 til møde på kroen desangående, da dens sal var eneste offentlige lokale. Kromanden – som ikke var interesseret i foretagendet – samlede sine stamgæster og venner, så de beherskede mødet og nedstemte tanken om et forsamlingshus. Det var bedre, at beboerne købte kroen, for så kunne de have hånd i hank med forholdene der. Det fandt dog ringe tilslutning, så planen skrinlagdes.

Ludvig Bech indbød på ny til et møde, denne gang i et privat hjem. Det vedtoges så her at bygge et forsamlingshus, og at tegne aktier til dette i portioner fra 25 kr. og op efter.

Figur 8: Foto: Birgit Friis Petersen

Kilder:

<https://oroe.dk/kontakt/foreninger-paa-oroe/>

<https://oroeforsamlingshus.dk/>

<https://oroe.dk/kontakt/foreninger-paa-oroe/>

Fem år på Orø

Forfatter: Joan Ahm

Helt uventet gik drømmen om at tegne og bygge hus og vandudsigt op i en højere enhed, da vi tilfældigt fandt en grund ud til vandet på Orø.

Min mand Knud og jeg har aldrig været til lange beslutningsprocesser, men denne var trods alt den korteste: Vi så annoncen med grund til salg en onsdag, gav ejendomsmægleren et bud torsdag, og tirsdag ugen efter slog sælger til. Tre år efter flyttede vi til skønne Orø efter ca. 35 år i Lejre kommune.

Fem år er løbet afsted, og aldrig har vi været gladere for det sted, vi bor. Naturen lige uden for døren, nye venner og bekendte og masser af aktiviteter at vælge imellem.

Figur 9: Udsigt til Isefjorden. Foto: Joan Ahm.

Men en ting er at få sit drømmehus og beliggenhed, en anden er at flytte til et ø med ca. 1000 indbyggere med det positive og udfordrende, som følger med.

Tak til Orø for at tage godt imod os. Vi mødte kun oprigtig interesse om: Hvem er du? Hvor boede du før? Hvorfor har du valgt at bo på Orø? Det sidste har jeg hørt mange gode og overraskende historier om med fællesnævnerne som naturen, at vi hilser på hinanden, og at man følte sig hjemme allerede fra første besøg.

Aldrig har vi mødt så meget hjælp og omsorg, da vi havde brug for det. Tak til jer, som var der – I ved, hvem I er.

Tak for at tage godt imod os i forskellige foreninger og tak for at lytte, når vi er kommet med forslag til anderledes måder at gøre tingene på. Vi hører fortællinger om de „gode, gamle dage“, hvor man holdt fester med mange glade gæster og masser af hænder til at arrangere, og at det nu er svært at samle folk. Jamen, fx var ca. 100 glade børn og voksne til juletræsfest i Forsamlingshuset i december, kroen var fyldt til bristepunktet i foråret til Kandisfest, og snart gentager Forsamlingshuset succesen fra 2023 med Irsk aften, og Bings er kendt for mange

kreative og sjove arrangementer. Alt sammen eksempler på, at vi stadig er gode til at feste på Orø, hvor fastboende, sommerhusejere og gæster mødes og er nysgerrige på hinanden.

Vores gamle venner spørger, om vi møder megen sladder. Tja, jeg har da hørt en historie om mig selv, som ikke passede og jeg har også lært, at en fjer nemt kan blive til fem høns.

Lad os sammen være med til, at Orø bliver ved med at være et skønt sted at bo i alle livets faser. Hvad enten vi er unge eller gamle, nye tilflyttere (og det bliver man vist ved med at være i mange år), om vi søger forandringer eller er skeptiske over for samme, så elsker vi jo alle sammen vores skønne ø.

Joan Ahm

Trampestierne på Orø

Forfatter: Marianne Klug Andersen

Orøs trampestier består af 14 km sti, som er markeret med pæle og skilte. Stierne, som fører os igennem mange forskellige typer af Orøs kønne natur, kan nogle steder være vanskelige at benytte

Figur 10: Dejlig vandretur på nordspidsen. Foto: Marianne Klug Andersen.

Baggrund for stierne

Trampestierne på Orø blev etableret i løbet af 1990'erne på initiativ af bl.a. Niels Simonsen, som ønskede, at gæster kunne gå ture på øen for at nyde naturen uden at komme i konflikt med lodsejere. Niels Simonsen var ansat af Holbæk Kommune som bestyrer af campingpladsen samt konsulent i forhold til turisme og udvikling på Orø.

Holbæk kommune var behjælpelige med stolper og skilte, og der blev opsat kort på ruterne, men disse er ikke blevet opdateret eller vedligeholdt i lang tid.

Figur 11: Markeringspæl i sne. Foto: Marianne Klug Andersen.

Hjertestien kom til i 2010 og blev genopfrisket med bedre skilte og selvstændig pjece i 2023, betalt af Hjertereforeningen.

I Orø Turistbrochure findes et kort over Orø's stier. Kortet findes også som planche, der er placeret centrale steder på Orø.

Brug af stierne

Stierne er kun for fodgængere, og hunde skal føres i snor. Mange steder går stierne ind over private lodsejeres jorde, og det er vigtigt at respektere dette ved at blive på de anviste stier og tage hensyn til husdyrhold og natur.

Nogle steder er stierne i perioder vanskelige at benytte på grund af meget vand eller tæt bevoksning. Derfor er det vigtigt, at man har passende beklædning og fodtøj på, så man bedre kan klare disse vanskeligheder. Eller man må været indstillet på at vende om, hvis stien bliver for svær at benytte.

Pasning af stierne

Som udgangspunkt er stierne netop trampestier eller naturstier, hvor de i princippet skulle blive vedligeholdt ved, at folk går på dem. Men i sommermånederne er væksten dog så kraftig, at der også er brug for at få stierne slået og siderne klippet for at holde stierne tilgængelige.

Mange lodsejere sørger pænt for at holde stien på deres område tilgængelig, hvilket vi er mange, som sætter stor pris på.

Figur 12: Trampestierne går bla. gennem Hegneskoven.
Foto: Marianne Klug Andersen.

Holbæk Kommune er lovgivningsmæssig kun forpligtet til at slå stierne, som ligger på de fredede områder, og kun en gang om året. Øvrige stier er de ikke forpligtet til at passe.

Ved etableringen af trampestierne blev det aftalt, at Holbæk Kommune årligt skulle slå og klippe trampestierne 2-3 gange hen over sommeren. Det har været med svingende resultater, hvorledes disse slåninger er blevet gennemført. Dette skyldes bl.a. usikkerhed om, hvilke stier som skal slås, udfordringer med vejrforhold og ressourcer til at udføre slåningerne.

Orøs Trampestisgruppe

Der har lige siden etableringen af trampestierne været frivillige på Orø, som har hjulpet med at holde øje med og forbedre stierne.

Den nuværende trampestisgruppe blev etableret i 2022 under Lokalforum, bl.a. også for at stå bedre i forhold til dialogen med Holbæk Kommune. Gruppen består af repræsentanter for lodsejere, brugere af stierne, Beboerforeningen og Lokalforum.

Arbejdsgrundlaget for Trampestisgruppen

At arbejde på at understøtte fremkommelighed og funktionalitet på vores stier og markveje samt vedligehold af disse med respekt for naturbeskyttelseslovgivningen og lodsejerne.

Der kan læses mere om gruppen og gruppens arbejde på Lokalforums hjemmeside:

<https://oroelokalforum.dk/foreningen/underudvalg-og-arbejdsgrupper/trampestiudvalget-oro/>

Der findes også en facebookgruppe, „Orø's Trampestier“, hvor vi deler oplevelser omkring stierne på øen.

Gruppen har fået opbygget en dialog med Driftsafdelingen i Holbæk Kommune omkring pasning af stierne samt opsætning af skilte og pæle.

En gang om året afholder Trampestisgruppen et dialogmøde om trampestierne, hvor både lodsejere og brugere af stierne er velkommen.

Sidste år blev der på dialogmødet etableret et trampestiskorps, der består af folk, som gerne vil hjælpe med at holde øje med stierne og melde ind til Trampestisgruppen, hvis der er problemer. Samtidig med at der også er nogen, som efter aftale med Trampestisgruppen og relevant lodsejer hjælper med at fjerne væltede træer, klippe grene og andet arbejde, som kan gøre stierne mere gangbare.

Dialogmøde for 2024 er planlagt til d. 13. april kl. 10 i Værestedet, som ligger øverst i Orø Hallen.

Foruden drøftelse af trampestierne vælges der også medlemmer til Trampestisgruppen på mødet.

Fremtidsplaner for arbejdet med trampestierne

I samarbejde med Holbæk Kommune har Trampestisgruppen planlagt at gennemføre en dags grejkursus, så frivillige på Orø efterfølgende kan låne kommunes grejtrailer med udstyr til at vedligeholde stierne. Det gør det muligt at afholde arbejdsdage til forbedring af stiernes tilstand.

Skiltningen af stierne kan blive bedre, og der er brug for opsætning af opdaterede kort over stierne. Trampestisgruppen vil drøfte, hvordan dette arbejde kan understøttes.

Endelig er der brug for nogle mere langsigtede løsninger på fremkommeligheden over de fugtige områder. Gangbroer har været nævnt, og Trampestisgruppen vil gerne tage initiativ til, at disse ideer efterprøves.

Figur 13: Trampestierne går gennem flere sumpede områder. Foto: Marianne Klug-Andersen.

Har du lyst til at deltage i arbejdet omkring trampestierne, det være sig løbende observationer eller reparationer, eller vil du være med til at undersøge mulighederne for etablering af gangbroer, så er du velkommen til at kontakte Trampestisgruppen. Du kan enten kontakte et medlem fra gruppen, skrive på fællesmailen: trampesti@oroelokalforum.dk eller komme til mødet d. 13. april.

Fra jord til bord

Drikkevand – kommer det ikke bare ud af vandhanen? Vandforsyning på Orø

Forfatter: Henrik Petersen

Oftest benyttes „fra jord til bord“ i en sammenhæng, hvor vi gerne vil vide, hvem der har dyrket vores gulerod eller hvilken gård, der har leveret oksemørbraden. Men hvor ofte tænker vi denne tanke, når vi, som det mest naturlige, tapper vand fra hanen.

Vi tager det for givet, at denne livsnødvendige ressource er i hanen, når vi åbner den. Og det er vandet heldigvis også – for det meste.

På Orø er der seks selvstændige vandværker: Salvig, Bybjerg, Fægebakkerne, Børrehoved, Orøgaard-Enghaven og Næsby. Vandværket i Næsby er ikke i drift, men Næsby forsynes fra Salvig. På Orøstrand er der også et lille lokalt vandværk. Der har tidligere været en del flere vandværker, men igennem tiden er nogle lagt sammen. Bybjerg er som det største med 463 aftagere en sammenlægning af Bybjerg, Møllebroen og Sydtoften.

Figur 14: På det lille vandværk i Orøgaard, Næsby trækkes grundvandet op fra en boring på 33 meter. Vandspejlet er dog noget højere oppe. Foto: Henrik Petersen

Det er jo historien, som er årsag til, at vi har så „mange“ vandværker. Det bliver spændende, om fremtiden vil arbejde for yderligere sammenlægninger. Hvis man i dag skulle etablere vandforsyning, blev det nok ikke en løsning, som den vi nu har på øen.

Der er i alt 44 vandværker i Holbæk kommune, og de 6 på Orø. Så vi er vel meget godt repræsenteret.

Størrelsen på vandværkerne er naturligvis betinget af antallet af forbrugere og forsyningsområdets størrelse. Men gældende for dem alle, store som små, er, at man i udgangspunktet er underlagt nøjagtig de samme krav som et større vandværk, der kunne ligge i f.eks. Kirke Hyllinge eller Holbæk.

Forskellen er, at mens de større vandværker har lønnet arbejdskraft, så drives øens værker af frivillige ressourcer. Derfor er det ofte „learning by doing“, vidensdeling imellem øens vandværker, og så støtter man sig til de instanser, som nu lever af at arbejde med vandværker.

Myndighedskontrol

Vandværkerne er underlagt Grundvandsafdelingen i Holbæk Kommune, der er vores kontakt til det offentlige, og som består af 3 personer. De orienteres om analyser, godkender takstblad og gennemgår fysisk vandværket med jævne mellemrum. Det har tidligere været årligt, men det er der ændret lidt på.

Analyseprogrammet udarbejdes ligeledes i samarbejde med Grundvandsafdelingen. Det omfatter flere årlige analyser, som både tages på vandværket og hos forbrugerne. Hvert andet år laves der en udvidet analyse. Hvis der ved analyse viser sig udsving, som ikke er OK, handler man på det og tager analyser, indtil udfordringen er løst.

Vandrensning og -produktion

Processen med at producere vand er simpel, hvis vandet opfylder alle krav til analyserne. Det pumpes op fra 30–60 meters dybde. Dybden på boringen varierer fra værk til værk. Det oppumpede råvand løber igennem et sandfilter, og „opmagasineres“ i en rentvandstank under vandværket. Derfra kan det sendes ud til forbrugerne.

Figur 15: Pumperne som sørger for vandet sendes ud til forbrugerne. En nyligt test imellem de forbundne værker viste, at disse pumper på Orøgaard kan forsyne Salvig, hvis det skulle blive nødvendigt. Foto: Henrik Petersen.

Vandværker, som har lavt forbrug i perioder, skal have lidt cirkulation på vandet i tanken, så man ikke har stillestående vand i for lang tid.

Sandfilteret skylles løbende i forhold til, hvor meget vand der løber igennem samt størrelsen på filteret. Vandet fra skyllingen løber til en bundfældningstank, som opsamler okker, inden vandet typisk sendes ud i dræn og efterfølgende i fjorden. Den opsamlede okker skal så hentes af en slamsuger.

Figur 16: Grundvandet som pumpes op løber igennem et sandfilter. Dette filter skylles jævnligt og skyllevandet udledes til bundfælningsstank, hvor der opsamles okker, inden vandet løber til dræn. Foto: Henrik Petersen.

Flere af Orøs vandværker er forbundet. Ikke på den måde, der kaldes en ringforbindelse, men som en nødforbindelse, som muliggør, at vandværkerne kan hjælpe hinanden, når der er behov. F.eks. hvis et vandværk skal reoveres eller i tilfælde af strømsvigt og ledningsbrud. Det giver en god trykghed i hverdagen.

Grundvandsbeskyttelse

Et af de seneste tiltag vandværkerne er blevet pålagt, er at opfylde krav til de boringsnære beskyttelsesområder – også kaldet BNBO! Områderne er udpeget af Grundvandsafdelingen og tager udgangspunkt i den placering, som vandværkets boring har.

Det betyder, at hvis boringen og det udpegede BNBO ligger i et område, hvor jorden dyrkes, har vandværket fået til opgave at prøve at finde en løsning med lodsejer. Denne løsning skal sikre, at jorden ikke gødes eller sprøjtes. Og det kan reducere udbyttets størrelse for land-

manden. Så der skal jo findes en løsning, og det er en opgave, som blev lagt ud til de enkelte bestyrelser. Der er få vandværker, som er lykkedes med at få en aftale, så vi kigger nok ind i „politiske indgreb“.

Indvindingsområderne på Orø er større områder, som ikke kun ligger ved boringen. Men der er godt vand og i pæne mængder. Der er fra kommunal side talt om, at man nu skal se på disse områder og vurdere, om der skal iværksættes tiltag for at beskytte områderne yderligere. Men det er fremtid.

Så der er utroligt, og måske også urimeligt meget arbejde omkring det at drive et vandværk i dag. Vandet kommer altså bare ikke lige ud af hanen. Forudsætningen for vores vand er bestyrelsesarbejdet, som sikrer hele driften af vandværket samt kontakt til nedenstående:

- Danske Vandværker (sammenslutning af vandværker) & Holbæk Vandråd (lokal sammenslutning)
- Bank & Vandværkernes Edb (eller lign. regnskabsassistance)
- Dons/Eurofins eller lign. (bureau der analyserer vandprøver)
- Grundvandsafdelingen v/kommunen (kontrol, tilsyn, godkendelser m.m.)
- Falck (tilsyn af brandmateriel på vandværk)
- El tilsyn
- Rørsmed (skylning, pejling og kontrol)

Og der er sikkert glemt noget.

Så vand er virkelig – fra jord til bord. Næste gang, du åbner hanen, kan det være, at du sender en tanke til det arbejde, der er forudsætningen for, at vandet kommer frem til dig.

Fritidsaktiviteter for børn og unge på Orø

Forfatter: Sara Maach

Det er vigtigt, at der er gode fritidstilbud til børn og unge – også for dem, der bor på en mindre ø som Orø.

Figur 17: Søspejderne Børre Klan. Foto bragt med tilladelse.

Begrænsede informationer

Informationen om fritidsaktiviteter for børn og unge på Orø er begrænset. Søger man online på hjemmesider, finder man meget sparsom og ofte uddateret information. Og man skal lede længe på fx Facebook for at finde foreninger med sider, der indeholder lidt holdinformation.

Alternativt må man spørge nogle af de meget venlige og hjælpsomme forældre, som selv er engagerede og lægger en masse tid og kræfter i at opretholde og udvikle tiltag til gavn for børn og unge på øen.

Øasen

Formand for Øasens bestyrelse, Trine Schultz, fortæller:

“Øasen er en forening for familier med børn og unge med fokus på at styrke fællesskabet på Orø. Foreningen er opstået af ønsket om at fremme udviklingen og udfolde mulighederne for børn og unge på Orø. Derudover bestræber vi os på at skabe rammerne for uforpligtende hverdagstilbud, der giver børnefamilierne mulighed for at mødes på kryds og tværs. Ønsket er, at forældre, børn og unge lærer hinanden at kende, bl.a. fordi vi befinder os et sårbart sted i forhold til sociale relationer på vores lille ø.

Foreningen er initiativtager til Hal-leg, som er et tilbud for medlemmer om at benytte hallen gratis søndag fra 14-15.30. Derudover er vi i proces med at starte en månedlig fællesspisning for medlemmer. Det bliver den tredje onsdag i hver måned.

Foreningens arbejde har på nuværende tidspunkt hovedfokus på at udvikle området bag hallen ved bålhytten og tennisbanen. Aktuelt er vi i gang med at søge penge til en multibane, som vi håber vil blive en realitet allerede i indeværende år. Derudover har vi planer om skaterbane, legeplads osv.”

i Bestyrelsen i Øasen

Formand - Trine Schultz
Revisor - Sofie Bay
Kasserer - Jakob Spangsborg Jensen
Medlem - Signe Svanholt

Som man også kan læse på Øasens facebookside, er der brug for hænder i bestyrelsen, så det vigtige arbejde bliver fordelt over flere, og byrden ikke bliver for meget for de ildsjæle, som på nuværende tidspunkt er alene om at holde hjulene i gang.

i Andre aktuelle tilbud til børn og unge

Tennis for børn, flere niveauopdelte hold. Information og tilmelding: Morten 5193 3924
Håndbold for flere aldersgrupper. Information og tilmelding: Louise 2885 9888
Ridning. Information og tilmelding: Gitte 2370 1483
Musik/rytmik (starter i næste måned). Information og tilmelding: Nis 4098 1561
Floorball. Information og tilmelding: Simon 2483 7923
Søspejderne Børre Klan. Information og tilmelding: Jonas 2010 8499

Behov for aktiviteter til unge

Hvad angår de unge mennesker er indtrykket, at deres fritidsliv foregår på Sjælland, hvor de også går i skole og har deres udskoling i folkeskolens sidste klasser, som vi jo desværre ikke kan tilbyde vores unge her på øen.

Der er flere forældre, som håber og drømmer om, at børnetal og engagement vokser sig stort nok til, at man kan få en udskoling på Orø og dermed også flere aktiviteter, der tilgodeser de unge menneskers trivsel og interesser. Og så deres børn, når de kommer dertil i livet, kan have et godt ungdomsliv på Orø.

Jo flere tilmeldte medlemmer i foreningerne og i bestyrelserne, jo nemmere bliver det at søge midler til de nye tiltag, så drømmen bliver en realitet.

Bidragydere m.m.

Orøposten har endnu ikke nogen fast redaktionsgruppe.

Hvis Orøposten skal udkomme fremover, er den afhængig af artikel fra jer læsere, ligesom der er behov for nogen til at tage fotos, redigere mv.

Forfatterne til de enkelte artikler fremgår af artiklen.

Ophavsret for tekster og billeder tilhører den enkelte forfatter. Materialet må genbruges ifølge Creative Commons-licensen Kreditering-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Orøposten nr. 1 Redaktør: Kåre Henriksen
Korrektur: Birgit Friis Petersen

Layout og hjemmeside: Siri Reiter og Jonas Smedegaard

Bidrag til næste nummer sendes til kaarehendriksen@gmail.com.

Tekniske ressourcer

Orøposten er sat med skriftfamilierne ETbb og Cabin.

Websiderne er dannet udelukkende med frit licenseret software, og driftes på et økonomisk og økologisk bæredygtigt system lokalt på Orø.

Ophavsret for den tekniske opsætning tilhører Siri Reiter og Jonas Smedegaard. Kildekoden er frit tilgængelig og må genbruges ifølge GNU-licensen GPL-3.0 eller senere.